

МИХАИЛ САДОВЯНУ ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТИ ЮЛИ

Превод от румънски: Спаска Кануркова, 1980

chitanka.info

Миналата година, щом пролетта си отиде, приготвих въдиците за пъстърви и заминах за планината. Въодушевлението ми от предвкушаните удоволствия беше право пропорционално на искрящите снопове светлина и горещина, които обливаха околностите на Букурещ. Но когато стигнах в планината, на повече от хиляда метра надморска височина, бях принуден отново да призная, че мъдростта на нашите деди ще си остане в сила, докато свят светува; следователно извадих от раницата ботушите и дебелите дрехи. Зимата тук все още упорствуваше и от време на време шибаше с ледени дъждове селището край Бранище, а по чукарите на Пътру и Шуриану все още блестяха на слънцето снегове. Щом дръзнях да изляза с въдицата на брега на реката, от планината се спускаше като вихрушка черен облак, от който се сипеше лапавица. Привечер времето се изясняваше. През нощта небето искреше от звезди. Заран котловините се изпълваха с млечна мъгла. Очаквах по обяд да просветне. И наистина слънцето се показваше за кратко време, колкото да ни напомни за съществуването си и да ни вдъхне надежда; но веднага след това боровете започваха да шушнат и в далечните урви отекуваше воят на бурята и дъжда.

Цяла седмица чаках да се оправи времето, но не дочаках. И мечтаейки за тихите дни на този планински край, аз се спуснах, в полето. Избягах от дъжда и бурите. В Себеш отново застигнах пролетта, а когато се върнах в Дунавската равнина, смъкнах от гърба си всички кожуси като баба Докия. Тук беше същинско лято, небето бе застинало в спокойна неподвижност и блестеше като син емайл.

В Баратанската степ не бе валяло от три седмици. Нивото на дунавските води — барометър за всички рибари, мои приятели — беше спаднало доста. И за да се възнаградя за студените вировете и вихри, от които мръзнах, докато бях край река Фрумоаса, след като се поспрях малко, колкото да си сменя рибарските инструменти — взех въдици за шаран, — заедно с едни добри приятели се отправихме към едно блато край реката.

Гражданите на Румъния познават Дунав от географските платна или са го виждали от борда на някое корабче. Малцина са надниквали в загадъчните му подмоли. Величественият напор на неговите води, събирани от територията на половин Европа, се успокоява в този край на равнината, а сред издигащите се над него изпарения се явяват миражи и призраци като съновидения. Устията му от най-далечни

времена са прегърнали части от сушата, които от една страна рушат и дълбаят, а от друга увеличават и трупат с наноси, превръщайки ги в спокойни убежища за шараните. Лъката и шавараците изглеждат винаги променени; но те само следват един периодичен цикъл, който създава хармонично равновесие сред огромното разнообразие на фауната в тези води. Тук цари една мъдрост, която е била създадена, развивана и усъвършенствувана в течение на хилядолетията, през които фауната и флората са се приспособявали към средата и същевременно са ѝ влияели. Така хората, които са се заселили тук, са получили в дар чудесата на тези градини, езера и шаранови развъдници, които те искат да преградят, да разрушат и премахнат, смятайки, че могат да направят нещо по-хубаво от това, което е създал бог. Тук човешкият ум би трябвало да побърза да овладее реката, за да има един от най-богатите резервоари на риба в света. Неколцина от моите приятели въдичари познават тази тайна на Дунав и умеят да претърсват неговите неизвестни за профаните подмоли.

Към такова място на брега на едно блато се отправих и аз с моите приятели.

Когато се качихме в лодките, слънцето току-що бе изгряло. Плавахме между върби, завивахме покрай високи брегове. Бързеят на Дунав беше далеч от нас. Понякога оттам долиташе рев на сирени. От време на време натам се отправяха ята диви патици, които пореха свежия утринен въздух. Като пресякохме сияйната повърхност на едно езеро, навлязохме в друг канал. Там се спряхме и наредени един до друг, метнахме въдиците. Аз заставах близо до една дървена преграда, която затваряше заливчето, след като шараните влезеха в началото на лятото, за да си хвърлят хайвера.

Тези места бяха прочути, тук моите другари рибари неведнъж бяха извършили — поне така разправяха — големи подвизи. Понякога се хващаше много сом, друг път бяла риба. По това време обаче се раздвижваше шаранът. Хвърлянето на хайвера в спокойната плитка вода на езерото бе вече привършило и сега едрата риба отново бе тръгнала да си търси храна.

Щом слънцето се издигна над редицата върби, ослепителна светлина заля блатата. Към десет часа започна да става задушно. Шаранът мързеливо се спотайваше. Моите другари ми дадоха някои пояснения, от които можах да разбера, че в хубави дни шаранът много

лесно се хваща на въдицата; докато в други дни — също тъй хубави — никак не се хваща. Това необикновено явление бях забелязал и аз през доста дългата си кариера на рибар. „Навярно ще задуха вятър и ще завали дъжд“ — добавяха най-старите и изкусни въдичари. Но понякога шаранът се хващаше на въдицата и в затишието, преди да задуха вятърът, който носеше дъжд, както и след тези метеорологични прояви. Някои изказваха предположение, че водата е много топла; други, че рибата все още има достатъчно храна. Аз знаех стойността на всички тези изявления и ги слушах спокойно. От една страна, бях напълно убеден, че този ден няма да хванем абсолютно нищо, а от друга, че на следващия ще имаме такъв късмет, какъвто запалените въдичари очакват търпеливо цял живот.

Разговаряйки и слушайки разни истории, аз смъквах една след друга излишните си дрехи. От време на време сменях и шапката си, за да увия главата си с мокра кърпа, върху която отново надявах широкополото покривало. Слънцето беше толкова силно, въздухът така неподвижен, като в сушилня, че от нас течаха реки от пот. В три часа следобед и тялото ми придоби вида на смъкнатите дрехи. Въпреки сенчестата мрежа на върбите, слънцето ме пронизваше със страшна сила. Всички изминали зими, всички влажни есенни нощи, всички коварни пролетни вечери, когато съм бивал на лов, бяха отмъстени. Особено осезателно усещах как от мен излизаше влагата на късната зима, откъдето току-що бях дошъл, която ме бе пронизала до мозъка на костите с ревматизма на лапавиците. Съзнавах, че съм попаднал тук не за да мятам въдиците от лодката, а за да ме сгрее и прогони от мене зимата всепобеждаващото слънце.

Събудих лодкаря тутраканец, който дремеше, подпрял глава на коленете си, и потеглихме бавно между слънчевите зайчета, пръснати от върбите по блестящата повърхност на езерото. Бях прибрал рибарските си принадлежности. Нямах вече нито сила, нито желание да хващам със стари хитрини дунавски шарани. Но ме привличаха все новите и нови потайни кътчета между заливчетата и плаващите островчета на реката.

Много преди залез бях вече съвсем сам, далеч от другарите си. Лодката се плъзгаше между завеси от лиани, Щефан Гъдя, моят водач, бе разбрал какво търся и сега ме водеше към някакво място, което само той познаваше. Без да ми казва, аз знаех какво ще бъде мястото. Това

беше една дива разцъфнала градина, цялата обсипана с цветя, която започваше от водните лилии, покриващи блатото, и стигаше до леко наклонените брегове. Поветицата се увиваше около тръстиките, жълти перуники чертаеха пътеки, храсталаци от тамарикс бяха провесили сладкоуханни кичури. Сред върбите имаше китки от все още цъфтящи салкъми, чийто мирис сякаш се влачеше невидим и неусетен по огледалната повърхност на водата. Преди да стигнем до салкъмите, спрях сред високите папури, защото там, в скритата градина на спокойствието, лудуваха и крещяха, грачеха и тракаха с клюнове, махаха с криле представители на всички родове пернат дивеч — от водната кокошка до лопатара. Тук имаше и два вида гъски, и дванайсет разновидности на патиците, и косове, и славеи, и мушитрънчета. Такова сборище беше рядка гледка, каквато през целия си живот видях може би още само два-три пъти. Това беше игра на светлината и на радостта от живота в разгара на месец юни, когато слънцето бе стигнало най-високата точка на своя небесен път. Лек повей лъхна сред цветята и разхлади челото ми; за миг се почувствувах обновен и преливащ от здраве, слял се с цялата природа и очистен от всякакви болки и мисли.

Видението отмина и отново чух тихия плясък на веслата. Лодкарят Гъдя също разбра, че съм се върнал към действителността. Продължавахме да плаваме все под върбите, от които пухчетата се сипеха като снежинки; от време на време повеят понасяше като снежна вихрушка тези леки семенца и ги ръсеше по водата.

— Слушай какво ще ти река аз — заговори Щефан Гъдя, практичен, сериозен и внимателен човек. — На теб не ти се иска да се връщаме; ама какво ще стане с другарите ти? Аз не думам непременно да се събереш с тях, ама ако не се върнем, ще помислят, че си се загубил и ще се тревожат. Тъй че има три пътя. Като махнем връщането, остават два. Значи, ще се върна само аз да им кажа къде се намиращ, а те ще останат при лесата на Кръчунете. Ако желаят, ще ги доведе там, където отиваме сега.

Попитах с усмивка:

— А къде отиваме сега, Гъдя?

— Сега отиваме във Фундул Линтиций — отговори лодкарят. — Там има колиба и постеля от прясно накосено сено. Ще се напиш, а утре заран ще метнеш въдицата в реката и ще се радваш на повече

спор. Там гъмжи от риба; ако имаш късмет, може да хванеш и царя на шараните.

— Ще се задоволя и с обикновен шаран, Гъдя. А може и нищо да не уловя.

— Няма начин, господине. Там е друг свят. Откак Дунав си тече, там никой не е хвърлял въдица; тамошният шаран не е научен на хитрини. Да ти кажа още нещо, в колибата ще завариш и дядо Митря Чайката.

— Какво? Там живее някой дядо ли?

— Да, господине. Щом пороищата навлязат в блатата, той отива при своята колиба, поправя я и катраносва мрежите си. Има си и той едни сиромашки мрежи.

Вероятно съм направил кисела физиономия. Щях да се чувствам по-добре, ако бъдех сам.

— Право да ти кажа, този дядо е тъкмо човекът, който ти трябва — добави Щефан Гъдя. — Както виждаш, аз много-много не мога да ти бъда полезен. Карам лодката, накъдето мисля, че ще ти хареса. Разправям ти за нашите тутракански работи: колко сом хващаме с мрежите, докъде отиваме с лодките, какви ядове берем, какви търговии въртим — това знам, това ти думам, ама такива истории, каквито искаш и каквито на теб ти се харесват, аз не умея да разправям. Аз си знам, че едно и едно правят две. А този дядо е най-подходящият човек за тебе. В политиката дядо Митря Чайката твърде не го бива, че е май улав. Ама, виж, да ти разкаже някоя история... гаче по вестник чете! И с уста ще зинеш, и очи ще ококориш. Тъй разправя, гаче е бил там; ниже приказките една подир друга, рисува ги. Божи дар. Цял живот с приказки е живял, прост и беден си остана.

Гъдя помълча малко, за да ми даде време да си помисля и реша. Но аз нито мислех, нито решавах. Лодкарят и това разбра.

— Да вървим във Фундул Линтиций.

— Добре, да вървим.

— После ще отида да известя другите господа, нали?

— Мисля, че трябва да ги известиш.

— И ще ги оставя да пренощуват при лесата на Кръчунете, нали?

— Да! Ще ги оставиш там, за да си починат.

— Другояче не може — тръсна глава Гъдя. — А мене доста път ме чака и назад. Трябва да се отбия и при моите другари. Утре, когато

слънцето се издигне на две копрали, пак ще бъда при тебе; аз съм точен човек.

— Виждам — усмигнах се отново. — Прави, както намериш за добре.

Гъдя загреба здравата. Няколко мига плавахме край прозорец, покрит със завеса от върбови клони: беше отворът на ръкава, по който се движехме, към един страничен канал. Изведнъж оттам чух пляскане по водата и в пръските заблестяха разноцветни дъги. Кормораните бяха излезли на лов. Едни от тях със силен плясък на крилете гонеха в подмола белицата (така рибарите наричат дребната рибка), други лакомо я лапаха. Знаех, че след тази операция те ще се съберат на брега и тези, които бяха напълнили гушите си, щяха да ги изпразнят и да поделят улова между всички.

Поисках да спрем.

— Да вървят по дяволите! — презрително каза Гъдя.

Той се провикна. Удари няколко пъти с веслото по лодката и черните рибари излетяха изплашени.

— Тия карабатаци ни отнемат хляба — обясни ми той.

Около нас отново се възцари безмълвието на пустошта. Плавахме така, докато слънцето започна да клони към заход и върбовата гора леко зашумя. Прохладата облъхна сгорещеното ми чело. В тоя миг на високия бряг видях друго зрелище. На брега на страничния ръкав двадесетина циганета се валяха и боричкаха в тинята. С въодушевени крясъци те приветствуваха нашето преминаване, като ни показваха цялата си мургава голота.

Някои протягаха ръка:

— Чичо бе, дай една паричка.

Гъдя с точни думи ми обясняваше, че това са деца на копанарите.

— Три години има, откак са отседнали тука във върбовата гора. Майстори са на корита, ама правят и вретена, и лъжици.

— Циганите ли?

— Не са цигани, копанари са и вретенари.

Сред хора, който в един миг се бе образувал на брега на гъола, различавах и тънки гласове на момичета. Около главите на някои от тях имаше корона от конопено руси коси. Очите на тези руси копанарки навярно бяха зелени. Езикът, на който пееше катунът, беше „руммански“, но в него се чувствуваше нещо чуждо и древно.

Стиховете, които те пееха, съдържаха груби думи, които при други обстоятелства бих сметнал за съвсем неприлични. Но тези деца продължаваха невинно да изпълняват някакъв ритуал, който се бе предавал от поколение на поколение.

Щефан Гъдя се хилеше и ме поглеждаше крадешком с крайчеца на окото си. Щом подминахме хора на копанарите, които възхваляваха еньовденското слънце, видяхме поляната и ската, където майсторите копанари си бяха разположили стана. Беше селище на чергари: коне, прасета и крави се разхождаха свободно около каруците. Чергилата бяха снети и висяха върху колове. Под тези чергила — шатри, върху плетени от клони постели се намираха семейните спални, на високо, за да не ги стигат зверовете и гадините на лъките и разливът на водите нощно време. Навсякъде горяха огньовете. Жени с пъстри фусты се въртяха между огнищата и каруците и приготвяха вечерята. Майсторите обработваха стволове на дървета с дълги и тесни топори, които бяха запазили формата си още от каменната ера.

В древния табор настъпи известно оживление. Няколко накацали по клоните петли се обадиха пронизително. Една каруца, запретната с шарени кончета, потегли, наплатите ѝ зазвъняха като камбана. В нея се бяха накачили около дузина копанари и копапарки. По мекия песъчлив път те отиваха в близкото село за помена на някакъв сват. Силуетите на други жители на този праисторически катун се нижеха на върволица към едно блато, образувано от разлива на водите, за да започнат лов, подобен на лова на кормораните. Други, с разпилени коси, с разчорлени бради и ококорени очи, се приближаваха към брега, за да погледат минаването на нашата лодка. В цялото това движение имаше някаква обща връзка: защото и онези, които отиваха на риболов, и заминаващите с каруцата, и които стояха край огнищата, и които обработваха с топори стволовете на дърветата, както и ококорилите към нас очи, всички непрекъснато разговаряха, зовяха се, ругаеха се, закачаха се на своя румънски език, който въпреки това изглеждаше чужд език. Техният говор отекваше сопнато в чистия въздух; чувах и най-отдалечените гласове. Езикът им беше твърде цветист, всяка трета дума биваше съпровождана от странни псувни и от по две-три най-срамни слова.

В доброто общество, на политически или академични събрания подобни думи и изрази никога не бяха получили право на

гражданственост, откак съществува кралството. Истина е обаче — и аз зная това, — че на някои съвещания в по-тесен кръг и сред по-близки в някои по-напрегнати моменти тези изрази все пак избухват, показвайки нашата очевидна връзка с едно минало, не съвсем далеч от първобитното състояние; но всеки от тези уважаеми говорители би се обърнал към изпълнителската власт, ако тези изрази стигнат устно или писмено до обществеността. Тук, в блатото, ги слушахме само аз и Гъдя. Той се забавляваше много, докато аз се преструвах, че не ги чувам; от време на време той се възмущаваше на някои твърде силни изрази и тогава хулеше ораторите, като ги псуваше и се обръщаше към тях с преки заплахи, които нямаше намерение никога да изпълни, но които бяха единствените цветисти украшения в речта на този сдържан човек.

Слушах внимателно и учудено. Из Молдова, из планината и в Трансилвания никога не бе ми се случвало да чуя такова красноречие. Хората от планинските райони се отличават със забележителна сдържаност в словесните си взаимоотношения; тяхната фраза е украсена другояче, тя е в хармония с линията на планината, с бистротата на реките и небето. Тук, в блатата, Дунав смесваше всички наноси, брегът му бе гъмжал от различни племена. Под парещото слънце страстите придобиваха непозната другаде сила. Цветистите слова, произнасяни с неизмеримо удоволствие, като че ли съдържаха в себе си рядко изпитвана наслада. Псувните, които засягаха лицата по възходяща и сребрена линия на женското родство бяха толкова изразителни, че съдържаха любопитна информация за южната цивилизация с нейните крайности и извратености. От филологическа гледна точка беше ясно, че боговете, с които копанарите се обръщаха един към друг, бяха езически божества и домашни богове: свидетелство, че техният своеобразен жаргон се бе запазил от езическо време. В живота на блатата, кипящи от всякакви гадини и буболечки, аз намирах особено сходство със словесния колорит на това древно копанарско наречие.

Смъртта е краят на живота, а животът впива корените си в смъртта:

По закона на висшата Природа,

*животът е начало на смъртта,
смъртта пък извор на живот е —*

както е казал старият поет Соломон Корня, починал скоро, недочакал отпечатването на стиховете си и избирането си за член на Академията.

В тези думи проличава съществената връзка между живота и смъртта, независимо от нашите всекидневни грижи и занимания. Слушах с почитателно внимание цветистите слова, запомняйки по навик това, което ми се струваше художествено. Всичко беше така абсурдно! Изкуството се смесваше с блудството, както водните лилии със скверната смрад на блатната тиня.

Преди години бях чул една египетска легенда: Имало някога една царица, която отдавна била умряла, загъната в троен саван под сводовете на порфирната си гробница. От време на време тя прекъсвала безкрайното си пътешествие из страната на сенките и се завръщала в долината на Нил. Нейното име било Нитакрит. Нощем при пълнолуние изящният ѝ напълно запазен силует напущал древността и навлизал в новия свят; тогава този, който имал щастието да я съзре, бивал пронизван от страх и любов и вече не можел да живее на този свят и в това време. Испитвал нужда да умре и да я последва отвъд.

Когато недалеч от стана на копанарите лодката зави към Фундул Линтиций, дете беше колибата на Митря Чайката, пред очите ми се показа една девойка, която ми се стори дивно хубава под свода на върбите. Имаше гъвкави движения и мургаво, одухотворено лице. Носеше набрана червена фуста на черни капки, а зелената забрадка се беше смъкнала на раменете ѝ. Освен тънката блуза нямаше никаква друга дреха. Беше боса. Кожата ѝ беше бакърено червена. Под витите вежди очите изглеждаха като забулени в мъгла. Пепелявосиви очи, каквито харесвах. Тя сякаш беше дошла от миналото като Нитакрит. Но копанарката беше жива и който я видеше, никак не държеше да умре. Легендите по дунавските брегове се раждат в миг и изчезват като отнесени от вятъра листа, цветове и върбови пухчета.

Моят водач Шефан Гъдя измърмори нещо. Разбрах, че ѝ поднася своите почитания под формата на псувня.

— Хубава жена — казах аз.

— Това е Рарука — осведоми ме Гъдя. — Сякаш е поизтъняла и пак се е подмладила — учуди се той.

Копанарката още не ни виждаше; вниманието ѝ беше насочено към един дълбок канал, който се вливаше в големия ръкав, където плавахме ние. На другия бряг на канала бе видяла някого, който оставаше скрит за нас. Изведнъж тя се провикна.

Имаше хубав глас, но говореше свадливо.

— Леле, Гогу, какво си сторил? Гогу, мили, сега вече Дунава ни дели. Ти отиваш, аз оставам, Гогу!

Все още не виждахме Гогу. Чухме само една пресипнала псувня.

— Какво съм сторил ли? Туй съм сторил. Ако ти харесва, добре, ако не ти харесва...

Отговорът му, който предавам приблизително и съвсем очистен от местните украшения, накара Рарука да подскочи на мястото си. В нея сякаш се замята усойница.

— А бе, хубостнико! — напевно му отвърна тя от другия бряг. — Аз ти дадох осем леи да ми купиш един самун хляб и една кордела от дюкяна; а ти си купуваш тютюн и пиеш ракия. Дадох ти парите снощи, а ти и днеска заран още не си се върнал. Рица ми каза накъде си въртиш очите ти.

— Е, и какво като ти е казала Рица?

— А бе, Гогу, Рица можеше и да ми каже, и да не ми каже, все тая, аз отдавна съм те претеглила и премерила. Стига ми твоят нос, голям колкото секирата на тейко, не ми трябват повече твоите уши, дето стърчат като катанците на чокойския зимник. В устата ти може да се побере лодката на дядо Митря, ама ѝ пречат гнилите ти зъби. Дано даде бог и пресветата Дева да ти изсъхнат устата, както изсъхва калта; хаир да не видиш и зрънце тютюн да не можеш изпуши от моите пари. И кога пиеш, змии и гущери да ти влизат в устата, да ти преседне ракията дано, дето си я купил с работени от мен пари.

Невидимият Гогу се ядоса.

— Слушай, мари, ще дойда и ще те смажа.

— Ти ли, бре? Ти ли ще ме смажеш? — подскочи тя, разтърсвайки гърди. — Олеле-мале, Гогу иска да ме утрепе! Олеле,

Гогу ще ме бие! Ще закрачи с дюстабанлиите си крака и ще прегазни водата, за да ме пребие. Ще бягам от него, че смърди като вълк. Гади ми се от него като от магарето на Калапед, което псовиса и кучетата го изръфаха. Господ да те убие и осемдесети осем светци да му помагат! Колкото крачки направиш, толкова циреи да ти излязат...

Принуден съм да спра дотук, защото тези клетви, съгласно всички закони на риториката, се лееха бързо и напевно, в тревожно възходяща линия. Словесното богатство на копанарите, което се стеснявам да възпроизведа, но не се стеснявах да слушам, се сипеше със замах и мрачна величавост, достойна за античното изкуство. Когато изящното същество, което бях сравнил с Нитакрит, стигна до най-съкровени интимности на невидимия копанар, придавайки им изумителни предназначения, нашата лодка излезе на светло.

Рарука млькна. Лицето ѝ придоби благо изражение, като че ли не бе станало абсолютно нищо. Наведе се бавно към трънаците на брега, търсейки някакво цвете. Намери стръкче див овес, откъсна го и разкършвайки снага, го захапа грациозно и плю леко настрана.

— Нататък ли отивате? — запита ни тя, като ни гледаше леко под вежди.

Приятно изненадана и смутена, тя движеше ръце и рамене, сякаш цялото ѝ тяло се полюляваше. Бе запитала колкото да не мълчи и да разберем, че ни оказва нужното внимание.

— Натам отиваме — отговори ѝ лодкарят.

— Ти ли си, чичо Фане?

— Както видиш.

— Водиш негова милост в колибата на дядо ли?

Моят водач не благоволи да ѝ отговори. Тя се засмя, оголвайки всичките си зъби.

— Видиш ли, дадох на един хитрец осем леи да ми купи хляб и една кордела. Хаир да не види! Само на хляб и кордела да стане! Червеите да го ядат...

Щефан Гъдя се засмя:

— Чухме те колко хубаво му баеше.

— Ами!

Позасрами се, ама не чак толкова. Като да държеше особено на моето уважение, тя ми отправи една от най-прелестните си усмивки и с олюляваща се походка тръгна назад към катуна на копанарите. Щом

подмина китката млади върби, запя. Гласът ѝ беше нисък, плътен и топъл; пееше някаква печална песен с ориенталски извивки. Не разбирах думите, но страстта в тях докосваше сърцето ми.

След малко млъкна. Отново виждах червената ѝ фуста между дърветата на рядката гора. Отново издигна свадливо глас и занарежда за осемте леи, за хляба и панделката, добавяйки нова, свежа серия от живописни забележки по отношение на онзи непознат Гогу, когото тя все още усещаше близо край себе си.

— Кое е това момиче? — запитах аз лодкаря.

Щефан Гъдя беше точен човек. Отговори ми:

— Кое момиче?

Посочих му с очи. Гласът едва се чуваше като неуморно заклинание.

— А, Рарука ли? — направи се, че не разбира моят човек. — Била е тя момиче някогаж.

Информацията на Гъдя спря дотук. Плю си на ръцете за последно усилие. На завоя се виждаше колибата. Там беше Фундул Линтиций.

Настоях:

— Женена ли е?

— Тц!

— Тогава кой е този Гогу?

— Той е седмият, ако не е единайсетиет. Най-напред беше един нашенец, от Тутракан, един безумец, който се загуби из тая гора заради нея. Вторият, Дълкъуш, я купи.

— Как така я купи?

— Ей така, отиде при баща ѝ и я купи. Даде му сто златни двайсетачки и я взе със себе си. Този Санду Дълкъуш беше разбойник. Взе я с него си и щеше да я убие. Тая история я знае дядо Митря Чайката. Аз не знам добре кое как е станало, защото глупостите не ме интересуват. След Дълкъуш имаше и други. Сега видя сметката и на Гогу. Щом му видя сметката, ще избяга и той.

Аз не разбирах.

— Ще избяга, нека върви по дяволите — упорствуваше Гъдя. — Сега около нея се върти друг и той, който и да е, ще намушка Гогу с ножа, ако го завари тъдява. Ще го убие, за да продаде кожата му за осем леи и плати на копанарката.

— Тя ли ще го накара да направи такова нещо?

— Ами! Ама другояче не може.

— Не разбирам.

— Аз гаче разбирам! — учуди се Гъдя. — Има тя в себе си някакъв дявол, който и тя самата не знае.

При тези думи стигнахме до колибата, която се намираще под една върба, и се запознах с дядо Митря.

Докато носеше високото си сухо, черно, възлесто тяло, покрито с обгоряла от слънцето и вятъра кожа, и тропаше с ботушите си от колибата до прострените мрежи и от мрежите до огнището, дядо Митря Чайката имаше навик да говори. Не сам. Говореше с предметите, с върбите. Сега част от фразите, някои от които доста безсмислени, бяха отправени към мен.

— Трябва да загрея катрана и да ви катраносам... — казваше той на плетените мрежи, опънати на колове.

После се обръщаше към котела с катран:

— Къде си бе?

Занесе котела на огнището и го сложи върху пиростията.

— Ей на, турих те да те загрея. Внимавай, хърбел, да не изкипиш катрана в огъня!

И отправяше, разбира се, по адрес на хърбела една псувня, сякаш хърбелът наистина имаше майка, чиито образ стоеше пред очите на дядо Митря.

— Ще донеса малко дърва да подсиля огъня.

Шеташе насам-натам, събираше съчки и крадливо въртеше наляво и надясно засенчените си от рунтави вежди очи.

— Ей на, донесох дърва.

Оглеждаше се.

— Сегинка, ако има място, мога да сложа и тенджерата с манджата. Къде си, тенджеро? Турил съм те в ледника на хладно, с яхния от шаран. Ама ако те сложа до хърбела, той ще плюе в теб катран. Нека най-напред заври катрана — и той напсува катрана, — а сетне ще те донеса и тебе.

Изправи се и се почеса по плешивата глава. Беше му останала малко посивяла коса около ушите и отзад на тила.

— Сложих дърва в огъня.

Пак затърси нещо, протягайки пръсти като орлови нокти с цвета на тинята. После се сети за друго.

— Ще ида да донеса вода. Може хората да са жадни.

„Хората“ бях аз.

— Донесох вода.

След някое време бях изненадан, когато ми заяви, че отива някъде по свои лични нужди. Не по-малко изненадан бях, когато се върна и ми съобщи с известно безразличие, че тези му лични нужди са били удовлетворени.

Моят лодкар си бе тръгнал; слънцето клонеше към закат, върбовите гори пламтяха като в огромен пожар. На трийсетина крачки лъскавата повърхност на блатото трептеше от гонитбата на лакомите распери, които се трупаха около дребните рибки. Недалеч си подсвиркуваше кос; две авлиги му отговаряха от гъсталака на старата върба. Косът упорито повтаряше един откъс от песничката си; авлигите бърбеха и мъкнаха, те не пееха, а повече крещяха и зовяха със звънливите си свирчини.

Повиках хазяина си:

— Дядо Митре!

— Аха! — отговори ми той, сепнат сякаш в размишленията си. — Сега започват да излизат комарите и трябва да запаля огън от влажен папур за тебе.

— Остави това, дядо Митре; исках нещо да те питам.

— Няма да го оставя, ще те изпохапят гадините, та ще се надуеш като бъчва.

— Има още време. Я какво е хубаво слънцето в гората.

— Остави го на мира, нека си е хубаво. Аз ще ти сторя кадеж, да те извардя. Сетне ще се пъхнеш в постелята под платното.

Комарите получиха своя дял от свещените псувни. Постелята и пушекът също. Слънцето обаче беше пощадено. Неговото златно величие и пурпурен блясък стояха над всичко земно.

— Исках да те попитам нещо, дядо Митре...

— Питай ме.

— Исках да те питам, дядо Митре, за птичките, които свиркат във върбата. Как им казваш?

— Какво да казвам?

— Как казваш ти на тия птички, дето пеят?

Старецът помисли малко и веднага ми отговори:

— Славеи!

— Не може да бъде — възразих аз твърдо. — Славеите са други. Ти не разбираш ли, че те питам за птичките, които свирукат във върбата?

— Ами че като не са славеи, трябва да са чучулиги.

Пак изразих недоволството си. Старецът се спря нерешително на едно място: да отиде да дръпне от огъня катрана или да донесе още дърва, да влезе в ледника или да запали влажния папур.

— За кого говориш?

— За авлигите от върбата. Ти не ги ли наричаш авлиги?

— Така ги наричам.

— Тогава защо ми приказваш за славеи и за чучулиги?

— Ами че, господине, всички са божи твари. Наричам ги, както ми сече акълът. Когато е чучулига, виждам и аз, че е чучулига. Когато е авлига, виждам и аз, че е авлига. Повече от туй не зная; нито пък как да отговоря. В тая колиба аз приказвам, аз си отговарям — тука другояче вървят работите, не като в Букурещ. Наистина там във върбата имам две авлиги; и зрънца им давам. Едната се нарича Костика, другата Илия. Така им думам аз и си приказвам с тях.

Сложи ръце на хълбоците си и завъртя шия нагоре към кичестата върба.

— Ей! — викна той на авлигите (със съответните цветисти допълнения), — да не ми вдигате гюрултия; вървете да спите.

Костика и Илия обаче продължаваха да шумят в отговор на коса и на вечерната врява в лъката. От време на време прелитаха и големи чапли, които надаваха пресипнали призови. Дребните бели чапли, които летяха ниско, щом ни видеха, се стрелваха нагоре, развявайки кичури пера от качула си. Сред блатата бавно се придвижваха малки самотни ята от патоци. По плаващите островчета стояха патиците, които сменяха перушината си, и техните патенца, дебнейки с кръглите си като маниста очи небосвода, забулен в най-дългата привечер на годината. Половин час усещах около себе си, във въздуха, по земята, в блатата, в папурите, в гората вълнението на гаснещия ден. Жабите крякаха в хор, понякога толкова силно, сякаш се вайкаха, че слънцето си отива и богът на светлината губи сили.

Комарите започнаха да ме атакуват на рояци; в техния ожесточен пристъп усещах решението им да ме оставят без кръв и да ме прибавят към мъртвата природа, в която животът отново започва да тлее.

В този миг дядо Митря Чайката ми заяви:

— Отивам да донеса папура.

Отиде и се върна.

— Донесох папура.

Той потърси закътано място, нагласи папура, запали го и ме обгърна в дим. Сълзи потекоха от очите ми, разкашлях се. Старецът само се подхилваше на моето нещастие.

Той продължи шетнята из бедното си домакинство: ту потропне с крак и подкани предмета да си иде на мястото, ту измъкне някое сечиво изпод чергата и се чуди как се е скрило там.

Първият сноп папур се бе превърнал в пепел; пушекът почна да се разсейва и аз излязох на светло, носейки се като върху облаци над пропасти. Дядо Митря ме гледаше с учудване, сякаш съзираше в моята външност познатия образ на стара икона в притвора на църква. Докато той ме гледаше, леко отворил уста сред посивелите бодли на брадата, която покриваше лицето му, комарите отново се нахвърлиха върху мен. Моята кожа им беше по-приятна, по-мека и по-лесна за пробиване. Може би имаха и други причини да предпочитат мен; Митря Чайката стоеше донякъде извън обсега на техния облак. В техния пристъп аз виждах смелост, но най-вече пълна липса на уважение. И аз бях само една жертва на битката, която техният род водеше от хиляди години с човека. Фараоните край Нил също не са били пощадени от тях; нито цар Пор от брега на Ганг, нито Александър Македонски в Окс. Техните поколения се множат само за да ни унищожават; смисълът на нашия живот е да ги храним.

— Пфуу, гадина със гадини! — извика Митря Чайката, сякаш бе разбрал проблема. Бе го разбрал наистина, защото изнесе нови доводи. Един от доводите беше втори наръч папур; другите бяха словесните съчетания, които копанарите и рибарското съсловие бяха взели също от Окс, Ганг и Нил и изкусно ги бяха приспособили в борбата срещу тия врагове.

Комарите се оттеглиха за кратко време. Можеха да почакаат; имаха пред себе си хилядолетията и вечерите на другите въдичари.

— Сега ще ида да донеса гозбата — заяви дядото.

Отиде и донесе тенджерата.

— Донесох гозбата.

Постоя малко, замислен за нещо.

— Тая гозба ми я сготви една копанарка от катуна. Пак тя изпра и мрежата против комари. Помислих си аз, че може да ми дойде гост. Гозбата, да речем, щях да си я ям сам, ама в мрежата ще спиш ти. Дадох ѝ осем леи.

Прекъснах го.

— Рарука ли се казва?

— Кой?

— Копанарката.

— Оная, дето ми свари гозбата и ми напра мрежата ли? Да, тъй се нарича. Аз ѝ думам: стори туй, опери онуй. Тя дойде, стори, каквото ѝ заповядах; като се развъртя и край! Огън жена!

Помисли още малко и усети, че има нещо.

— Ти друг път не си ли идвал във Фундул Линтиций?

— Не съм идвал — потвърдих аз.

— Нито пък си чувал това и онова: че ми е сготвила и измила?

— Не съм чувал.

— Тогава отде ѝ знаеш името?

Нямаше как да му кажа. Обясненията ми щяха да бъдат твърде дълги. Той измърмори нещо и ме изгледа накриво, отправяйки към мен може би част от цветистите епитети, предназначени за комарите.

— Гъдя ми каза.

— Аха! Ама той отде знае.

— Чухме копанарката на брега да крещи, че някой ѝ бил взел парите.

— Аха-ха! Тъй, тъй, Гогу!

— Точно така.

Дядото отправи и към Гогу няколко вариации на същата тема.

— Ам'че тогава тя ще си намери друг. Тая жена, господине, няма страх от мъжете. Парите тя ще си ги върне, а той нека върви, дето му видят очите.

— Така ми каза и Гъдя.

Старецът се обърна презрително:

— Какво ти е казал Гъдя? Щефан Гъдя не знае нищо. Той знае да събира пари и да ги трупва в чорап. Друго не знае. Ако знае, нека каже.

Ама нито знае, нито може да каже.

— Така разправя и той, дядо Митре, че не му идело на езика, само ти си знаел всичко, кое как било.

— За Дълкѳуш ли? Ами че как да не зная; и да го разправя мога, ама по-напред трябва да сторя нещо.

Стана и се отдалечи от огъня.

— Ще ида да си донеса чашата.

Влезе в колибата и порови малко на една полица.

— Къде си? А, тука си била!

И затропа назад с ботушите си.

— Донесох си чашата.

Показа ми голяма зелена чаша, около една литра^[1].

— Ако ми е пълна с вино, почвам да разправям.

— Добре, дядо Митре, нека бъде по волята ти, чашата ще бъде пълна.

Започнах да разтварям кошницата с продуктите. Лицето на стареца изведнѳж просветна от добродушна усмивка:

— Тая Рарука, господине, има нишан от нож. Оня разбойник Санду Дълкѳуш я намушка преди шест години. Нишанът от раната е малко по-горе от слабините, от лявата страна. „Ей тука ме намушка Санду Разбойника“ — дума тя и показва нишана; на тебе не ти е показала; показва го само комуто иска. Сега вече не го показва и на Гогу. Ще го покаже другиму, когото си избере. Сполай ти за виното: чаша вино е чаша младост. Аз мисля, господине, че щом днеска не си уловил нищо с въдицата по ония места, дето си бил, то утре заран непременно ще хванеш тук, във Фундул Линтиций. Ще излезеш от мрежата, когато се лука зората. Тогава над канала има мъгла. Хвърляш въдицата и шаранът веднага я налапва.

Прекъснах го за миг и вмъкнах в монотонния му разказ историята на Гъдя за царя на шараните.

— Мътните да го вземат тоя Гъдя! С една негова приказка аз не мога купи и две лѳжици от копанарите. Какво ще търси царят на шараните в блатото на Митря? Знам ли пѳк, на твоята въдица може да се хване, ти си господар, ама в моите мрежи и помен няма от него; нито е имало, нито ще има. В моите мрежи, като на сиромах човек, идва само по някой тѳнѳк шаран от ония, дето им викаме офицери.

Къде отивате бе, офицери?

Ами че ние отиваме във Фундул Линтиций, в мрежите на Митря.
Ами защо не иде някой по-тлъстичък?

Защото тъй му е писано на Митря, откак го е майка родила, късмет да не види. Кога бе на три години, умря баща му. Кога бе на пет години, щеше да изгори жив, защото майка му го оставила сам в къщи. Кога стана на седем, се глави слуга на чужди хора. И на двацет години пак слуга си беше. Три пъти се е женил: първата му жена умря от тифус; втората избяга с един българин; третата той наби и изгони, защото смърдеше от мързел. Имаше волове, умряха; имаше кон, затри се. Такъв му бил късметът; в къщата му котка да развъртиш, тя няма за какво да се закачи. Земя няма; имане не е намирал. Само една лодка и една мрежа. В тая мрежа отиваме да се пъхнем ние. Ще ни занесе Митря Чайката в Олтеница, ще ни продаде и ще си купи нещичко: малко ядене, малко ракийка и един кат дрехи. Ей на, идва есен, а той от нищо нищичко си няма. Хайде и вие с нас.

Не, ние няма да отидем при Митря, дошъл е един господар с въдица, при него ще идем ние.

Така говореше старецът и отпиваше по малко от зелената чаша. Очите гreeха весело на тъмното му лице и блестяха на светлината. Нощта се бе спуснала вече над блатата, над каналите, над гората и папурищата на дунавското царство. Вече не се виждаха да прелитат птици; бяха замлъкнали и жабите, които чакаха с ококорени очи загадъчната поява на луната. Тя обаче щеше да изгрее по-късно.

„Оня, старият рибар“, както го бе нарекъл Гъдя, имаше особен глас, който никак не хармонираше на високата му снага. Този глас сякаш не измъкваше от тялото мислите, които изричаше, а като че ли ги опипваше и търсеше колебливо из околните същества и предмети.

Напълних му отново зелената чаша, като го оставих да разказва и го наблюдавах. Той се върна на мястото си пред огнените езици в огнището, придържайки виното до сърцето си.

— Клетите хора!

(Разбрах, че става дума за нас, рибарите.)

Дунавите ме заливат, когато придойдат с много вода.

Защо ме заливате?

Така искаме!

Когато е сушаво, пекът ме суши, та чак коремът ми залепва за гърба.

Защо ме гори и суши?

Такава е волята на светото слънце!

Ако водата нахлуе, както си му е редно, и аз си завиря мястото, шаранът усеца и се пази от моята мрежа. Дяволите да го вземат и шарана му с шаран!

Тежко и горко на такъв живот. Ама барем живеем и ние близо до живота. До вчера казвахме „мале“ и „тейко“, а утре попът ще ни чете за бог да прости.

Ама една благодат имаме и ние, рибарите. Мрежата. Пак комарите са научили в отколешни времена хората от блатото как да я правят.

Едни хора, бити и гонени от други, дошли и се заселили тука.

Бае, нас ни изгониха, а пък тука са се настанили тия гадинки. Направете една одая от рядко платно. Сложете я нависоко върху една леса, да я духа вятърът. Там няма да имате грижа. Ще ги псувате и ще ги вземате на подбив.

Така си направихме ние мрежа. Ще влезе твоя милост с един запален папур, за да види гадините, които са се промъкнали заедно с твоя милост, и да ги смачка с пръст. Ще смачкаш една гадинка, ще смачкаш пет; и край. Ще сложиш ръце под главата и ще се замислиш. После сънят ще те грабне; ще спиш добре и ще си починеш; ето, вече се развиделява; из блатото е хладно.

Това е мрежата. Ако иска твоя милост да си легне, готово.

Хубаво вино!

Огънят е първата благодат. Мрежата против комари е втората. Виното е третата. Има и други, ама вече съм ги забравил. Твоя милост май чака да ти разправя случката с Рарука, нали?

Виждам, че очите ти още не са се замъглили.

— Ами на тебе, Митре, спи ли ти се?

— И на мен не ми се спи.

Слушай сега. Санду Дълкъуш дойде в блатото преди осем години.

— А бре, Санду, ти кой си, бе, и от дека идеш?

— Аз съм един човек, дошъл от света. Нямам баща, нямам майка. Избягах от казармата.

— Какъв си сега?

— Сега съм прочут разбойник.

Имаше неколцина другари, хора от нашите села. Идваха те при него: бай Санду, нашият кръчмар донесе стока. Друг ще рече: нашият търговец взе пари от *бангата*.

Слагаха си було на лицето и отиваха с лодката донякъде. И нападаха дето трябва. Бяха силни и страшни. Ако станеше нужда, стреляха и с пушка. Натоварваха стоката, прибираха парите, те бяха бирниците.

Връщаха се в блатото. Имаха си скривалище в Кълан, между плаващите островчета. Мамицата му французка и на скривалището! Пътеките за натам бяха объркани като черва: никой не можеше да ги оправи. Имаха още едно скривалище в Ръзоаре. Там Дълкъуш остави жена си. Един от неговите другари, викаха му Тисту, също доведе жена си.

— Вие поддържайте тука добре бордея, застелете постеля за почивка, гответе топла гозба. Ние ще идваме през върбовия гъсталак като вълците.

Никой не знаеше нито кога идват, нито кога си отиват. Ни осъмваха, ни замръкваха.

Понеделник по вечеря се събират на едно уговорено място в блатото; в лодката влизат всичките му другари. Дълкъуш ги разглежда изпод вежди. Тръгват те по своите пътеки. Излизат на края на Олтеница. У кръчмаря още свети.

Дълкъуш влиза сам, с пушката.

— Горے ръцете!

Колцина са били там, всички мирно вдигат ръце.

— Бай кръчмарино, ела тука.

Кръчмарят идва.

— Как се казваш?

— Тънасе.

— Бай Тънасе, чуй сега. Аз съм Санду. Познаваш ли ме?

— Чувал съм. Аз имам жена и деца.

— Верицата им мръсна на жената и децата ти; не става дума за тях. Извади вино и дай на хората.

Кръчмаринът вади вино. Хората пият и се напиват. Смят се едни на други.

— Да не чувам смях. Думица да не чувам. Пиеш и пак вдигаш нагоре ръцете. Един по един излизайте и си отивайте.

— Сполай ти — казват хората.

— Млък! Който си отвори гагата, ще умре от тая пушка. Чувате ли?

— Чуваме.

— Тъй! Сега, бай Тънасе, извади стоката, която си донесъл днес. Знаем, че си донесъл стока. Дай я на другарите ми. Дай ми на ръка и шест хиляди леи, за да не се разсърдя. Да не казваш „не“, че ще остане жена ти вдовица.

Всичко това става за половин час. И край.

Срядя вечерта отишли на друго място, в Икимово, българско село. Влезли у попа. Попът вечерял с четирите си деца и попадията.

— Млък! Думица да не чувам; аз не обичам българския език. Да дойдат четири души. Вземете попадията и децата и ги затворете в тоя килер. Ако някой се опита да креци, запушете му устата. Мамицата епитрахилска на светиня ти, отче Агапие, извади оня, големия ключ, и отвори обкования ковчег. Ако не отвориш ковчега веднага, ще ти прережа гръцмуля.

Тогава взел осемдесет златни наполеона.

В петък, пак с опънато на лицето було и с пушки, отишли в Силистра при хаджи Яни, дюкянджията.

Чук-чук!

— Кой е там?

— Отвори!

— Кой сте вие, бре?

— Ние сме Санду Дълкбуш. Много те моля, отвори. Ако не искаш с воля, ще стане с неволя.

Дюкянджията отворил. Въртял се насам-натам, държал главата си с ръце и се окайвал.

— Не се вайкай, стопанино — дума Санду. — Питай ме защо съм дошъл. Дойдох да ми платиш мито двайсет и пет хиляди леи.

— Леле мале! Леле мале! Ама какво съм сторил, че да ми вземаш мито?

— Само едно нещо си сторил: и ти вземаш мито на хората от блатото, ама им го вземаш несправедливо. Хайде, давай, колкото ти поисках.

— Леле мале, бай Санду; нямам.

— Тогава дай трийсет хиляди.

— Тежко ми и горко! Откъде да взема толкова пари?

— Нафората и верицата ти мръсна! Дай четиридесет хиляди!

Хаджи Яни млъкнал. Бръкнал в пояса си и извадил ключа. Навел се да отключи железния сандък и извадил оттам пищов.

Ама най-напред излаяла пушката на Дълкъуш.

Хаджи Яни паднал с главата напред в сандъка. Хората на Дълкъуш го измъкнали за краката. Дълкъуш извадил парите от локвата кръв.

Излезли, затворили дюкяна. Отишли в кръчмата. Там хора.

— Добра вечер.

— Дал ви бог добро. Какво ще желаете, ваша милост?

— Нещо за ядене.

— Ей сега. Седнете, ваша милост, на тая маса, с господин старшия на жандармите. Да ви дам ли по една флейка?

— Дай ни нещо постно. Християни сме, а днес е петък.

Когато се наяли, Санду казал на жандарма:

— Чух у хаджи Яни изстрел.

Старшият се учудил.

— Ти ли си старшият Кирица?

— Да, аз съм.

— Чух, че се гръмна; да не се е случило нещо лошо на хаджи Яни?

— Какво да му се е случило?

— Да не го е нападнал Санду Дълкъуш?

Старшият Кирица се учудил още повече. Станал и отишъл да види.

Санду оставил на масата една банкнота от сто леи, изсмял се срещу кръчмаря и си излязъл.

От този Кирица започна нещастieto на Санду. Кирица го бе видял и запомнил добре.

— Вече е мой — казал Кирица. — Ще взема парите, които дават за главата му.

Колкото и да го търсеха жандармите, все напусто! Обикаляха блатата, ама кого ще намерят? Само Скараоцки, владиката на Тартора.

Запираха хора от селата, ако знаят къде е — ама нищо. И най-после от оная хубостница господин старшият Кирица получил знак.

Като обикалял и разследвал, той попаднал на диря.

Отишъл при копанарите.

— Бай Калояну, ти си дал дъщеря си на Санду?

— Не съм я дал; той я купи.

— Доволен ли си?

— Доволен съм.

— Виждаш ли я?

— Как да не я виждам? Идва си от време на време в къщи.

Той проследил Рарука. Узнал по кой канал влиза. Отишъл с лодка и въдица, както ходи твоя милост, и намерил градината в Разоаре и бордея. Погледнал тук, погледнал там. Изчакал да мине един месец и пак отишъл по тия места.

Дълкъуш нападаше по други места и стражарите го търсеха напосоки. Кирица продължаваше да го дебне, мамицата му и на войнишката му шапка, и на поясока му!

Кирица дошъл една заран, ама Санду Дълкъуш се пръкнал по тайните пътеки по-рано и го усетил. От сам човек той нямаше защо да се бои, ама надушил опасността.

— Рарука, знаеш ли нещо за един господин с въдица, който идва насам с лодка от Тутракан?

— Не, Санду.

— Не си ли го виждала?

— Не.

— Не ти ли е говорил?

— Не.

— Закълни се: хаир да не видиш от мен!

— Кълна се.

Той я изгледал страшно.

— Невесто, ти си ме продала.

— Леле, Санду, аз не захвърлям туй, което ми е на сърцето.

— Рарука, ти си ме продала и аз ще те убия, Рарука.

— Не съм те продала, Санду, и няма да ме убиеш. Светата майка няма да ти позволи.

— Може да не си ме продала ти, може да ме е продала Ляна, жената на Тисту, че Тисту я бие, когато е пиян. Ама аз тебе никога не

съм те бил.

— Не си ме бил, Санду; и аз съм ти била вярна.

— Знам аз, че една от двете ви ме е продала; аз познавам копия, който ме следи. И двете ви ще убия.

Рарука се засмяла.

Дълкьуш и Тисту яли и пили. Любили се с жените. Сетне извадили ножовете да ги убият.

Жената на Тисту извикала: Олеле мале! Тисту ще ме убие!

Не я убил Тисту. Дълкьуш забил ножа в корема ѝ. После я ритнал да падне в блатото.

Обърнал се и със същия нож намушкар Рарука. Блъснал и нея в блатото да я изядат раците.

Копанарката отишла на дъното, ама не била мъртва.

С една ръка притискала раната, с другата плувала под водата. На едно място подала глава да си почине. Стояла там неподвижно. Пред очите и чернеело. Подпряла глава до полога на една дива гъска. Може би щяла да падне в несвяст, ако квачката не я клъвнала по лицето.

Взела от полога едно яйце, което ѝ се сторило прясно, и го изсмукала.

Почакала, докато мъжете се отдалечат, чувала плисъка на веслата във водата. Примъкнала се на друго място. Стигнала до едно островче и се изтегнала там.

Дяволът е бил в нея, затова не умряла. Потърсила Кирица и най-напред на него показала белега от намушкването.

— Жандарино — рекла, — аз на длан ще ти поднеса Дълкьуш. В Ръзоаре той повече няма да се върне, ама аз му зная и другите скривалища.

Отишла и тя с лодката и била там, когато оградили островчето в Кълан.

Приближили се само двамата с Кирица в лодката.

Извикала към брега:

— Санду!

Като чул гласа ѝ, Дълкьуш излязъл, изглеждал изплашен.

Тогава го застреляли. Паднал по очи. Тя се приближила и повдигнала главата му, за да види, че е мъртъв.

Убиха и Тисту.

След като узнах случилото се с разбойниците, аз се пъгнах под мрежата с тръстикова факла. Дядото остана още известно време до огнището.

Изтегнах се по гръб, с ръце под главата. Сънят бягаше от мен.

Най-напред видях небе от върби, после едно по-високо небе със звезди, по което след някое време се показва луната като калаено листо, отрязано с ножица в единия край.

Забележката за „ножицата“ бе направена от дядото, който си мърмореше нещо сам.

— Някое дете си е играло с нея... — размишляваше той.

Сред тишината се разнесе ниският глас на водния бик.

— Какво думаш? — запита рибарят. — Вярно ли казваш?

— Вярно казва — обърна се той към мен. — Дума, че утре ще хванеш шаран.

Заспал съм изведнъж и сред гълбините на съня отново видях цялата драма, която ми разказа Митря Чайката.

Също така изведнъж се събудих.

Дядото го нямаше до огнището. Нямаше го нито в колибата, нито в неговата мрежа. Сякаш някаква бездна на нощта го бе погълнала. Костика и Илие си бърбеха във върбовия клонак. От време на време отговаряха и на коса. В катуна на копанарите свиреха тръбите на петлите; денят се сипваше сред високия изгрев.

Измих си очите с топличката вода на блатото. Когато сутринният повей разнесе парите от повърхността на водата, потърсих удобно място на канала, там, където водите на Линтица се промъкват през лесата и текат към Дунава. Всичко изглеждаше спокойно, макар навсякъде всичко да кипеше и клокочеше, да се носеха призови и плясък на криле — животът и смъртта се бяха слели в едно.

Приготвих си три въдици с оловни топчета и ги метнах дълбоко във водата. На кукичките бях сложил от най-тлъстите червеи. Клекнах на влажния бряг.

Стоях неподвижен. Сърцето биеше в мен безшумно, както неусетно туптеше в цялата вселена.

На пръчката на средната въдица изведнъж кацна малко ластовиче. Приглади с човчица перата си и загледа ластовичето от

водното огледало. Върхът на пръчката трепна два пъти и на третия път потъна. Птичето изцвъртя и литна. Дръпнах изведнъж и големият шаран, за който ми предсказа дядото, се показва, мътейки водата. Докато аз го дърпах на огънатата корда, Митря се изправи до лесата, висок и черен на фона на изгрева, като Мефистофел, който се хили с не добро желание.

В същия миг в края на лъката чух и снощната песен на копанарката. Само за миг вниманието ми бе отправено натам и шаранът за малко щеше да спечели битката. Той потъна заедно с пръчката и подире му потънах и аз до пояс във водата. Все пак го държах здраво, дръпнах го нагоре към повърхността и го накарах да глътне въздух. Така, както бях наполовина затънал в тинята, Рарука ме гледаше от другия бряг, дето беше Калоян, заедно с авлигите от колибата, с чаплите, свраките и другите живи твари, които се удивляваха като нея на случилото се.

1938 г.

[1] Литра — стара мярка за вместимост, равна на около 320 гр.
— Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.